

modo, ex parte agentis, quando scilicet ex contrario agente virtus ipsius debilitatur; alio modo, ex parte ipsius effectus, quando ex contraria dispositione impeditur effectus. In omni actione ubi agens non patitur, prima resistentia non habet locum, sed secunda solum. Unde in operationibus divinis non attenditur difficultas secundum resistentiam ad agentem, sed secundum impedimentum effectus. » Hæc profundissime S. Doctor, quibus et præsens difficultas et multæ aliæ gravissimæ petitæ ex læsione libertatis per Dei decretum aut gratiam a se efficacem, explanantur et dirimuntur, ideoque alta mente reponenda et sæpius revocanda. Igitur nemo potest ullo sensu resistere sive Dei voluntati absolutæ, sive motioni gratiæ per se efficaci, resistentia quæ est ad agentem, sicut, v. g., hosti irruenti in urbem civis resistit, sistit impetum, retardat, frangit, ac tandem vincit: Quis enim ut Deus? Quis habet brachium ut Deus, inquit Job, xl, 4, et potest cum eo luctari? Sed, cum voluntas divina, idem dic de gratia, nullam necessitatem voluntati create imponat, sed velit ut libere agat, potest voluntas creata aliud velle et hoc sensu impedire effectum divinæ voluntatis, quod est resistere divinæ voluntati quæ est secundum impedimentum effectus.

Ad quartum, dato Apostolum loqui de gratia efficaci (quod posset negari), intelligi debet de gratia efficaci quantum ad aliquid, sufficienti autem quantum ad aliud; gratia enim quæ est efficax quantum ad unum, potest esse sufficiens solum quantum ad aliud ulterius: sic, v. g., gratia conferens fidem, spem, amorem inchoatum, est quoad hæc efficax, est autem sufficiens tantum ad perfectam conversionem, et qua parte est sufficiens potest in vacuum recipi, quia potest de facto illi resisti.

Objicies 2º illud celebre *Matth.*, xi, 21: *Væ tibi, Corozain!* etc., pro quo vide de Scientia media in § vii.

Objicies 3º auctoritates Patrum: Cyrilli Alexand., lib. viii in *Julian.*; Chrysost., Hom. xi in *Joann.*, et super *Psalm.* xv; Hieron., Epist. 106, ad *Damasum*, et Epist. 159, ad *Hedibiam*; Prosperi, ad cap. *Gallor. resp.* vi; Damasceni, lib. ii

Orthodoxæ fidei. Verum hi omnes et alii nihil aliud volunt, quam quod homo sit liberi arbitrii; quod non cogatur, sed sponte agat, et quod non determinetur necessario ad unum per modum naturæ, quo sensu S. Thomas, 1ª p., q. 23, a. 1, ad 1, explicat Damascenum.

Objicies 4º plura ex S. Aug. et S. Thoma. Sed, ne eadem sæpius repetamus, require soluta de Scientia media Obj. 2, § cit. Unum addam quod solet opponi ex S. Thoma, qui in cap. viii ad *Rom.*, lect. 6, dicit: « Hæc vocatio est efficax in prædestinatis, quia hujusmodi vocationi assentiunt. »

Resp. S. Thomam loqui, non in sensu causali, sed illativo, ita ut bene sequatur quod gratia sit efficax si consentiamus, non tamen quod consensus noster sit causa cur gratia sit efficax, quasi diceret: Hujusmodi vocationi prædestinati consentiunt. Ergo est efficax: quo sensu dicimus Deum esse omnipotentem, quia omnia quæ voluit fecit. Neque fas est dubitare de mente S. Doctoris, ut patet ex his quæ superius ex illo retulimus.

Solvuntur objectiones ex læsione libertatis.

Objicies 1º cum Tournelio, quæst. de *Scientia media* et quæst. 9 de *Grat.*, a. 1: Doctrina quæ admittit decreta prædeterminantia et gratiam per se efficacem, conciliari non potest cum dogmate catholico circa humanam libertatem. Ergo. — Prob. ant. Fides statuit « liberum arbitrium motum et excitatum a Deo, posse dissentire, si velit. » Ita Trid., sess. vi, can. 4, et « Dei inspirationem posse abjicere, » *ibid.*, cap. 5. Et loquitur concilium de gratia efficaci, quoquo modo sit efficax, tum quia loquitur de gratia cui de facto homo cooperatur et assentitur, tum quia loquitur de gratia per quam Lutherus et Calvinus dicebant tolli libertatem; dicebant autem tolli libertatem per gratiam efficacem. Atqui decreto prædeterminanti et gratiæ per se efficaci habenti infallibilem nexum cum consensu voluntatis, voluntas dissentire non potest, alias decretum non esset prædeterminans, nec gratia a se effi-

cax, quam voluntas dissensu suo posset reddere inefficacem et irritam. Ergo.

Antequam respondeam, præmitto 1° et suppono tanquam certum, Deum esse causam efficientem nostræ libertatis, non solum potentialis, sed etiam actualis, id est liberi actus et liberæ determinationis voluntatis: 1° Quia Deus est prima et universalissima causa totius entis et modorum entis, seu, ut dicit S. Thomas, causa profundens totum ens et omnes ejus differentias, ita ut nihil sit in rerum natura existens quod subterfugiat ejus causalitatem; consequenter nec nostra libertas actualis. 2° Quia libertas actualis est perfectio; potentia enim est propter actum, et per illum perficitur: imo est perfectio simpliciter simplex, utpote quæ in Deo reperitur, et si agatur de libertate actuali in ordine salutis, est quid supernaturale. Quis autem negabit hujusmodi perfectionem esse efficienter causatam et participatam a Deo libero per essentiam, fonte totius perfectionis et authore totius supernaturalitatis? Non est vero Deus causa efficiens liberæ determinationis nostræ voluntatis per decretum indifferens, illud enim non datur ut determinet voluntatem (alias, secundum adversarios, libertatem læderet), sed ut concurrat cum ipsa dum ex sese determinaverit; est namque indifferens ut concurrat ad consensum vel dissensum media determinatione voluntatis. Insuper ab indifferenti ut tali non potest magis procedere aliquid determinatum, quam frigidum a calido, vel album a nigro, ita ut, posito solo decreto indifferente, voluntas, quæ etiam est indifferens ante suam determinationem, in æternum maneret otiosa et suspensa ab actu. Restat ergo quod Deus sit causa efficiens nostræ libertatis actualis per decretum determinans et motionem a se efficacem ab illo dependentem, qua voluntas ab indifferencia sua passiva, quasi a somno, excutitur et reducitur de potentia ad actum. Nihil prorsus igitur ex decreto prædeterminante et gratia per se efficaci timendum pro libertate humana; causa enim, causando effectum, ipsum non destruit, sed ponit. Confer quæ superius dixi.

Si dicas, de ratione potentiæ liberæ esse quod sit causa

sui motus, quod seipsam moveat et determinet, *respondet* tibi S. Thomas, quod equidem « liberum arbitrium est causa sui motus, quia homo per liberum arbitrium seipsum movet ad agendum. Non tamen hoc est de necessitate libertatis, quod sit prima causa sui id quod liberum est; sicut nec ad hoc quod aliquid sit causa alterius, requiritur quod sit prima causa ejus. Deus igitur est prima causa movens et naturales causas et voluntarias, et sicut naturalibus causis, movendo eas, non aufert quin actus earum sint naturales, ita movendo causas voluntarias, non aufert quin actiones earum sint voluntariæ, sed potius hoc in eis facit; operatur enim in unoquoque secundum ejus proprietatem¹. » Movet ergo Deus potentiam liberam, non præcise ut moveatur et nihil agat, neque determinat præcise ut determinetur, sed movet et determinat tanquam primum movens, ut ipsa, tanquam secundum movens primo subordinatum, et in suo ordine, se etiam moveat, determinet et agat, et quidem libere, nimirum sub indifferencia judicii et servando potentiam ad oppositum; quia operatur in unoquoque secundum ejus proprietatem, movetque nedum ad substantiam, sed etiam ad modum actus.

Si *reponas*, potentiam liberam esse dominam sui actus, hoc ipso autem quo ab alio efficaciter et infallibiliter determinatur, non est amplius domina sui actus, *respondet* iterum S. Thomas, quod « voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam; et ideo determinatio actus relinquatur in potestate rationis et voluntatis². » Hæc est igitur causa hallucinationis adversariorum, quod fingant libertatem humanam quasi alterum Deum, quæ in sui exercitio et actu excusserit dependentiam a suo creatore. Quod quam sit alienum a fide et recta ratione, novit quisquis attenderit ad jura divinitatis

1. Hic q. 83, a. 1, ad. 3; q. 3 de *Malo*, a. 3, ad 3; 1^a 2^a, q. 9, a. 4, o. — 2. Q. 3 de *Potentia*, a. 7, ad. 13.

et conditionem entis creati. Idque jam patet ex dictis, et iterum patebit ex dicendis. His præmissis.

Resp. ad arg. *Nego* ant.; ad prob. *dist.* min.: *Atqui decreto prædeterminanti et gratiæ per se efficaci*, etc. Voluntas non potest dissentire potentia consequente, potentia futuritionis, in sensu composito (hæc enim sunt synonyma), hoc est, voluntas non potest simul jungere non actum cum motione ad actum, *conc.* min. Quia, cum motio sit simul tempore cum actu, illum enim præcedit tantum natura et causalitate, sequeretur quod posset simul jungere non actum cum actu; quod implicat. Voluntas non potest dissentire potentia antecedente, potentia possibilitatis, in sensu diviso, hoc est, sub illa motione non servat potentiam dissentendi, *nego*. Quia, ut jam sæpe diximus ex divo Thoma¹ et pluries dicemus (est enim inconcussa ut fundamentalis ratio), sic Deus vult nos agere, ut etiam velit nos libere agere, et sic movet ad agendum, ut etiam moveat ad libere agendum; seu, ut communiter dicitur, movet non solum ad substantiam actus, sed etiam ad ejus modum, qui est libertas. Et cum ejus voluntas sit omnipotentissima et efficacissima, sicut et ejus motio, sequitur necessario nos libere agere, et consequenter nos servare, sub illa motione, potentiam illi resistendi et eam abjiciendi. Intellige semper, ut supra² explicuimus ex D. Thoma, *non secundum resistenciam ad agentem, sed secundum impedimentum effectus*.

Sic ergo intelligenda est hæc famosa distinctio sensus compositi et divisi, ut sensus compositus componat cum actu aut cum prærequisitis natura tantum ad actum, non actum aut actum oppositum, ut si dicas: *Sedens potest stare*, significat in sensu composito quod possit sedere simul et stare, seu componere sessionem cum statione. Sensus divinus dividit actum, non a potentia ad non actum seu actum oppositum, sed a non actu tantum, seu ab actu opposito, ut si dicas: *Sedens potest stare*, significat in

1. Hic q. 19, a. 8, o et ad 2; 1^a 2^a, q. 10, a. 4, ad 1, et alibi.
— 2. In solut. obj. ab autoritate, ad 2^{am}, § *Cæterum*.

sensu diviso quod sedens sub sessione retineat potentiam standi, non tamen componendi simul stationem cum sessione. Uno verbo, sensus compositus importat potentiam simultatis, sensus divinus simultatem potentia.

Aliter Calvinus intellexit hanc distinctionem. Secundum illum, sensus compositus componit actum cum potentia ad non actum; et hic est noster sensus divinus. Sensus autem ejus divinus dividit ab actu potentiam ad non actum, ita ut, juxta illum, præmotus ad agendum non possit non agere in sensu composito, id est, stante præmotione, non habet potentiam non agendi; possit in sensu diviso, id est, sublata præmotione, habet potentiam non agendi: sicut, inquiunt, vincetus catenis non habet potentiam currendi in sensu composito, id est, manentibus vinculis, habet potentiam currendi in sensu diviso, id est, sublatis vinculis. Hunc sensum hæreticum, quem damnamus et execramur, non erubuerunt aliquando nobis imponere quidam adversariorum, licet alii ex eadem schola, inter quos Annatus senior factus, et ipse Tournelius in quibusdam locis, ab hac calumnia nos vindicent.)

Objicies 2°: Suppositio antecedens nostram determinationem eamque infallibiliter causans, infert necessitatem et tollit libertatem. Atqui, tam decretum prædeterminans, quam gratia per se efficax antecedit determinationem nostram et eam infallibiliter infert. Ergo.

Resp. Ex principiis positiss, *dist.* maj. Suppositio antecedens determinationem nostram et eam infallibiliter causans quoad substantiam tantum, infert necessitatem et tollit libertatem, *conc.* maj.; infallibiliter causans et substantiam actus et ejus modum, scilicet libertatem, *nego* maj. Est enim inintelligibile quod causa, qua talis, destruat suum effectum. Unde, *distincta* min. ad sensum maj., *nego* conseq. Solutio patet ex dictis in præcedenti solutione. Hanc responsionem confirmat quod hæc propositio ejusdam Petri de Rivo, doctoris Lovaniensis: « Quod ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, hoc inimpedibile est et necessarium, » fuerit damnata

Romæ a Sixto IV, an. 1476. Ita referunt doctores Lovanienses in justificatione suæ censuræ, cap. 4, n. 81, et Sylvius, tum in opusculo *de primo Motore*, tum in hac parte, q. 19, a. 8.

Inst. Necessitas antecedens, juxta Anselmum, lib. II *Cur Deus homo*, cap. 18, tollit libertatem. Atqui decretum prædeterminans et gratia a se efficax inferunt necessitatem antecedentem. Ergo. — Prob. min. Juxta Anselmum, loco cit., est duplex necessitas, præcedens et consequens: « Est, inquit, necessitas præcedens, quæ causa est ut res sit, et est necessitas sequens, quam res facit. Præcedens et efficiens necessitas est, cum dicitur cælum volvi, quia necesse est ut volvatur; sequens vero, et quæ nihil efficit, sed fit, est cum dico te ex necessitate loqui, quia loqueris. Cum enim hoc dico, significo nihil facere posse ut, dum loqueris, non loquaris, non quod alius te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit cælum volvi, te vero nulla necessitas facit loqui. » Atqui decretum prædeterminans, seu gratia per se efficax, est causa actus, et affert secum aliquam necessitatem; impossibile enim est, esse decretum, et reipsa non sequi effectum. Ergo decretum per se efficax infert necessitatem antecedentem.

Resp. Hoc argumentum, in quo vim faciunt adversarii, a S. Thoma sibi proponi hic q. 19, a. 8, sub his terminis: « Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute. Sed res creatæ comparantur ad voluntatem divinam sicut ad aliquid prius, a quo habent necessitatem, cum hæc conditionalis sit vera: Si Deus aliquid vult, illud est. Sequitur ergo quod omne quod Deus vult, sit necessarium absolute. » En ipsum argumentum quod magnificant adversarii, cui sic respondet S. Thomas: « Ad tertium dicendum, quod posteriora habent necessitatem ex prioribus secundum modum priorum. Unde et ea quæ fiunt a voluntate divina, talem necessitatem habent, qualem vult Deus ea habere, scilicet vel absolutam, vel conditionalem tantum. Et sic non omnia sunt necessaria absolute. » Quia scilicet, ut explicuerat in corpore articuli, Deus non

vult omnia necessario fieri, sed quædam contingenter et libere. Ex hac perpetua et constanti doctrina S. Doctoris, *nego min.* argumenti; ad prob. *dist. min.* Decretum per se efficax est causa actus quoad substantiam et modum, scilicet ipsam libertatem, *conc. min.*; est causa actus quoad substantiam tantum, *nego min.* et conseq. Quamvis enim certissimum sit et infallibile quod erit, si Deus decrevit, non tamen necessario erit quia Deus decrevit, quin e contra libere erit, quia Deus decrevit ut libere sit; et ex hoc quod certissime erit libere, sequitur quod necessario erit, quia non potest esse et non esse; sed, ut vides, ista necessitas est ex suppositione quod erit, et sic non est antecedens, sed consequens. Igitur certitudo et infallibilitas petitur ex decreto, at non necessitas; hæc enim solum petitur ex suppositione quod erit, quæ est necessitas consequens, ut vocat Anselmus, seu, ut alii dicunt, necessitas consequentiæ, conditionalis, aut hypothetica. Hanc esse mentem Anselmi constat: 1º quia non dixit quod suppositio antecedens tollat libertatem, sed necessitas antecedens. Definit autem necessitatem antecedentem quæ est causa cur res fiat, id est quæ se tenet ex parte causæ et ipsam necessitat ad ponendum effectum; necessitatem consequentem definit, quam res fecit, id est quæ petitur ex ipsa suppositione objecti. Porro, nulla necessitas cogit Deum ad decernendum meum actum, neque ejus decretum aut gratia ponit aliquid in mea voluntate, quo cogat ita illum ponere, ut non possim non ponere; quin potius facit ut ita ponam, quod possim non ponere: unde evidens est nullam hic esse necessitatem antecedentem, sed tantum consequentem. 2º et maxime quia sic seipsum explicat D. Anselmus, lib. *de Concordia præscientiæ et liberi arbitrii*, cap. 3, ubi dicit: « Quoniam quod Deus vult, non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nulla cogi vel prohiberi necessitate ad volendum vel ad non volendum, et vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, et esse quod vult. » Ubi vides S. Anselmum probare ex efficacia divinæ voluntatis, sicut nos, et effectum a Deo intentum per voluntatem nostram esse

certissime futurum, et tamen voluntatem nostram manere liberam, quia utrumque vult.

Per necessitatem itaque antecedentem eam solam intelligit S. Anselmus quæ est a causa vel cogente vel determinante necessario ad unum, sine potentia ad oppositum, ut in naturalibus. Præter dicta, patet tum ab exemplis quibus libro cit. *Cur Deus homo*, explicat necessitatem antecedentem, quæ sunt ortus solis et motus cæli, quæ constant esse agentia naturalia determinata ad unum sine potentia ad oppositum; tum ex lib. *Concord.*, c. 10, ubi dicit: « Quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur et prædestinantur, quædam tamen præscita et prædestinata non eveniunt ea necessitate quæ præcedit rem et facit, sed ea quæ sequitur. Non enim ea Deus, quamvis prædestinet, facit voluntatem cogendo aut voluntati resistendo (attende ad hæc verba), sed in sua illam potestate dimittendo. Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat. » Quibus verbis aperte significat se per necessitatem antecedentem, quæ rem præcedat et facit, non intelligere quæcumque præcedentiam et causalitatem, sed eam dumtaxat quæ vel cogat vel determinet necessario ad unum, sine potentia ad oppositum.

Solvuntur objectiones ex insufficientia auxilii.

Objicies cum Tournelio, q. *de Scientia media*, a. 5; q. 7 *de Grat.*, a. 4, et q. 9, a. 1, *ibidem*: Ex necessitate decreti seu gratiæ per se efficaciæ ad singulos pietatis actus, istud consequens videtur, gratiam scilicet sufficientem tali gratia destitutam vere insufficientem esse ad actum quem nunquam exprimit. Quo posito, multa resultant inconvenientia: 1º quomodo gratia illa sit vere sufficiens? 2º quomodo homini non habenti talem gratiam per se efficacem possibile sunt Dei mandata? 3º quomodo reus ille sit violati præcepti qui caruit præmotione ad illa observanda necessaria? 4º quomodo juste reprehendi possit ille et damnari? Assumptum non probat Tournelius, sed supponit. Prob. autem. Illud est insufficientem, ultra quod ad

operandum requiritur aliud quod non est in potestate nostra, sed ab alio pendet. Atqui ultra auxilium quod dicitur sufficiens, requiritur, in sententia Thomistarum, aliud auxilium per se efficax quod non est in potestate nostra, sed pendet a Deo. Ergo.

Confirmatur. Ponamus quod Deus præcipiat alicui aliquem actum, puta amoris, et ipsi conferat omnia requisita ad illum actum, præter istam efficaciam decreti seu motionis, præcipitur illi aliquid impossibile. Ergo. — Prob. ant. Iste actus amoris absque illa efficacia est aliquid impossibile in sensu composito, hoc est, impossibile est hunc actum poni de facto et in re. Ergo præcipitur aliquid impossibile, sicut si præciperetur ambulare ei qui non habet concursum generalem ad ambulandum.

Antequam directe respondeam, præmitto, hoc argumentum pariter impetere systema gratiæ congruæ, quod nunc communius sustinent Patres Societatis. Gratia namque congrua sic necessaria est ad impletionem præcepti, ut cum ea semper impleatur et sine ea nunquam impleatur, nec est in potestate hominis illam habere, cum, juxta suos defensores, Deus ex speciali benevolentia eam iis quibus vult conferat. Ergo quæcumque alia gratia ponatur sufficiens, ea destituta, est insufficientem.

Quo posito, quæro cum Tournelio: 1º quomodo gratia illa sit vere sufficiens? 2º quomodo homini non habenti talem gratiam congruam possibile sunt Dei mandata? 3º quomodo reus ille sit violati præcepti, qui caruit gratia congrua ad illa observanda necessaria? 4º quomodo juste reprehendi ille possit et damnari?

Neque juvat quod gratia congrua non addat sufficienti majorem virtutem, ita quod gratia sufficiens incongrua habeat totum quod requiritur ex parte virtutis ad ponendum actum. Esto: saltem addit majus beneficium sine quo nunquam ponetur actus, et quocum semper ponetur; unde redit eadem difficultas, non solum in hac, sed in omnium eorum sententia qui inter auxilium sufficiens et efficax agnoscunt aliquod discrimen ex parte actus primi: quæ sane sententia quomodo tuto possit negari non satis video. His præmissis,

Resp. directe ad argumentum *negando* assumptum Tournelii et omnia ei annexa; ad prob. imprimis *dist. maj.* Istud auxilium ultra quod requiritur aliud, non est sufficiens absolute et in omni ordine, *transeat*; non est sufficiens in suo ordine, *nego*. Confert enim potentiam completam et expeditam ad agendum, ita ut nihil desit ex parte potentiæ seu actus primi; unde est sufficiens in suo ordine, seu in ratione potentiæ. Utrum vero id proprie et recte dicatur sufficiens, supposito quod aliquid aliud requiratur ad actu agendum, non est hujus loci discutere, sed pertinet ad tractatum de Gratia. Cæterum breviter dico, recte dici sufficiens, sicut ignis dicitur communiter sufficiens ad comburendum, licet ulterius debeat applicari, ut comburat: sicut panis vulgo dicitur sufficiens ad nutriendum, licet non nutriat nisi manducetur et trahatur in stomachum; sicut passio Christi dicitur sufficiens ad salutem, licet, ut salvetur actu, debeat ultra applicari, et similiter de pluribus aliis.

Verum, quia non est hic quæstio de solo nomine, sed potissimum: utrum, posita ista sufficientia ex parte potentiæ, reipsa ita possibile sit mandatum non habenti auxilium efficax, ut jure possit reprehendi et damnari, si non servet? *resp.* omnino affirmative, non solum ea ratione quam modo dixi, quia per auxilium habet potentiam completam et expeditam ad observandum, potenti autem facere et non facienti peccatum est illi; neque ad hoc ut alicui imputetur transgressio, semper requiritur gratia actionis, alias nulla unquam foret transgressio. Verum hic, inquam, non sisto. sed ulterius dico, habenti auxilium sufficiens et non efficax esse vere possibile mandatum, et jure reprehendi, si non servet; quia quod careat efficaci, culpa ipsius est. — Unde potest *distingui* probationis: Auxilium per se efficax non est in nostra potestate, ut effectus qui nobis subsit, *conc. min.*; ut causa quæ nobis adsit, *nego min.* Deus enim, quantum est ex se, paratus est illud omnibus dare, neque ulli denegat, nisi propter culpam: et hoc uno verbo solvitur argumentum et ejus confirmatio.

At vero jam, quæ culpa? an præsens, an præterita, an originalis, an actualis?

S. Thomas, post Augustinum, quandoque refert denegationem gratiæ ad culpam præcedentem, vel actuaalem, vel saltem originale. Ita 2. 2., q. 2, a. 5, ad 1^a. Et id quoad peccatum actuale præcedens potest verificari de fidelibus peccatoribus; quoad originale, de infidelibus. Cæterum, quia hæc solutio suas aliunde patitur difficultates, et statim possit fieri instantia in primo peccato angelorum et Adam, cui solvendæ non sufficit, cum neque in angelis neque in Adamo, ante primum peccatum, ullum aliud sive originale sive actuale præcesserit: ideo

Altera responsio, quæ est frequentior in S. Thoma, et quæ est adæquata solutio argumenti in omni casu, est quod habenti auxilium sufficiens denegetur efficax propter culpam concomitantem et præsens impedimentum quod apponit, quatenus scilicet cum Deus sit paratus, quantum in se est, dare omnibus gratiam et sufficientem et efficacem, homo mala voluntate libere prorumpens in actum inordinatum, resistit gratiæ sufficienti, sistit ejus cursum et ponit obicem gratiæ efficaci, ponendo actum impossibilem cum illa et cum actu ad quem moveret, si adesset. « Deus, inquit S. Doctor, III *Contra gent.*, cap. 159, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare; *omnes enim homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire*, ut dicitur I ad *Tim.*, II, 4. Sed illi soli gratia privantur, qui in seipsis gratiæ impedimentum præstant; sicut, sole mundum illuminante, in culpam

1. « Dicendum quod, si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum et proximum, et similiter ad credendum articulos fidei; sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ. Quod quidem auxilium « quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur; quibus autem non datur, in pœnam præcedentis aut saltem originalis peccati, ut Augustinus dicit in lib. *De correptione et gratia.* »

imputatur ei qui oculos claudit, si ex hoc aliquid malum sequatur, licet videre non possit, nisi lumine solis præveniatur. » Similiter in II *Sent.*, dist. 28, q. 1, a. 4, ubi refert illud ex S. Anselmo : « Quod aliquis non habeat gratiam, non est ex hoc quod Deus non velit eam dare, sed quia homo non vult accipere. » Item q. 3 *de Malo*, a. 1, ad 8; in II *Sent.*, dist. 37, q. 2, a. 1, et alibi sæpe.

Juxta hanc doctrinam, Alvares, lib. III *de Auxiliis*, disp. 48, n. 20, sic discurrit : « Licet motio Dei prævia non sit in potestate creatæ voluntatis tanquam in causa efficiente, ... est tamen in facultate nostræ voluntatis seipsam impedire ne habeat illam motionem. Unde, si non operetur actum qui est in præcepto, imputabitur illi ad culpam, eo quod sua culpa se impedivit ne daretur auxilium efficace, quod necessarium erat ut actualiter operaretur actum virtutis qui est in præcepto : sicut, si Deus imponeret homini præceptum volandi, et quantum est ex parte sua offerret illi alas et adjutorium necessarium ut volaret, ipse autem sua libertate responderet : Domine, nec volo alas recipere nec volare; merito reputaretur reus et transgressor præcepti, etiam si non posset absque alis volare, quia sua culpa se impedivit ne illi donarentur a Deo. »

Nihil simplicius, ut vides, nihil clarius ista responsione : Homo non habet gratiam necessariam ad observandum præceptum, quia illam non vult habere, seu quia illi apponit impedimentum, et ideo jure illi imputatur transgressio præcepti. Attamen, si Tournelio fides est, tract. *de Grat.*, q. 7, a. 4, concl. 3, « ista responsio ita obscura et implicata videtur, ut vix intelligi et nitide possit explicari, quid sit, in sententia Thomistarum, bonus ille gratiæ sufficientis usus; quid dispositio illa prævia ad quam gratia illa efficace certissime sequitur; quid denique illa non resistentia, an quid negativum, an quid positivum. » Sed ea sors est Thomistarum, apud Tournelium, ut quæcumque dicunt, etiam auctore S. Thoma, sint obscura, implicata, infundata et nullius momenti; quæ vero dicunt Molinistæ, sint clara, distincta, fundata, numero et pondere gravissima. Et hæc sunt viri qui utriusque partis momenta æqua

lance librare promittit. Non ergo responsio S. Thomæ et Thomistarum est obscura et implicata, sed ipse Tournelius eam implicare et obscurare nititur sua responsione, in qua nobis imponit, non quæ dicimus, sed quæ fingit nos dicere. Ut quid enim excurrit in bonum usum gratiæ, in dispositionem præviam ad quam gratia efficace certissime sequitur, in negativum vel positivum non resistentiæ, de quibus nec verbum facimus? Neque enim dicimus, ideo gratiam efficacem conferri homini, quia bene utitur sufficiente, quia illi non resistit, seu consentit, quia bene se præparat ad efficacem; hæc enim scimus esse effectum gratiæ efficaciæ, et non ejus causam : sed dicimus, ideo hominem privari gratia efficaci, quia resistit sufficienti, quia efficacem non vult habere, quia peccando apponit ipsi impedimentum; et quia hæc duo longe diversa non distinguit Tournelius, omnia confundit.

Oleum ergo et operam perdit doctor Sorbonicus, dum omnes nervos intendit ut probet, non resistentiam gratiæ sufficienti non esse quid negativum, sed quid positivum, scilicet esse ipsum consensum gratiæ, et, in sententia Thomistarum, ad omnem actum bonum positivum requiri gratiam per se efficacem; id enim non solum ultro concedimus, se pro aris et focis cum SS. Aug. et Thoma defendimus. At quod inde inferat theologus Parisiensis, mandatum esse impossibile non habenti gratiam per se efficacem, toto cælo aberrat; quamvis enim, ut homo non resistat seu consentiat gratiæ sufficienti, indigeat gratia efficaci, ea tamen non indiget, sed sufficit mala voluntas, ut resistat, et resistendo privetur gratia efficaci necessaria ad servandum præceptum. Et in hac distinctiuncula consistit totius nodi solutio.

Itaque admittimus et constanter docemus, cum utroque doctore gratiæ, quod non resistere gratiæ sufficienti, seu, quod idem est, ipsi consentire, sit quid positivum, et quod ad illud opus sit gratia per se efficaci; at quod ad resistendum, ad dissentiendum gratiæ sufficienti, ad ponendum impedimentum gratiæ efficaci, seu, quod idem est, ad peccandum, opus sit gratia per se efficaci, nemo